

Noblista *Daniel Kahneman*, wspierany przez dwóch wybitnych badaczy – *Oliviera Sibony’ego* oraz *Cassa R. Sunsteina* – w swojej książce „*Szum. Czyli skąd się biorą błędy w naszych decyzjach*” rozpoczyna od przytoczenia historii sędziego *Marvina Frankela*. *Frankel*, znany ze swojej walki o racjonalizację orzeczeń sądowych w USA, wskazał liczne przypadki, w których wymiar kary zależał bardziej od osobistych przekonań, preferencji czy uprzedzeń sędziego niż od meritum sprawy czy osoby oskarżonego. Jego działania przyczyniły się do uchwalenia w 1984 roku przez Kongres USA ustawy o reformie orzecznictwa. Jej celem było ograniczenie różnic w wyrokach wydawanych przez różnych sędziów w sprawach o podobnym charakterze. Kluczową rolę odegrała tu analiza przypadków referencyjnych, która umożliwiła opracowanie standaryzowanych procedur oceny przestępstw oraz rekomendacji co do wymiaru kar. Dzięki temu udało się zmniejszyć subiektywność ocen i ujednolicić wyroki.

W książce *Kahnemana* i współautorów znajdziemy liczne dowody na to, że oceny bazujące na porównaniu ze wzorcami prowadzą do bardziej trafnych wniosków, a tym samym do lepszych decyzji. Problem rozbieżności w opiniach ekspertów, określany przez autora mianem *szumu decyzyjnego*, jest jednak zjawiskiem powszechnym. Możemy go zaobserwować w wielu obszarach życia: w urzędach, placówkach zdrowotnych, szkołach, uczelniach, miejscach pracy, a nawet w codziennych sytuacjach. Każdy przypadek, w którym dwie podobne sprawy kończą się różnymi decyzjami, może wynikać z rozbieżności w ocenach ekspertów.

Zamierzone przez nas badania będą koncentrować się na znaczeniu wariantów referencyjnych w procesie podejmowania decyzji. Planujemy zastosować jedną z najbardziej rozpowszechnionych technik decyzyjnych – metodę porównywania parami – wzbogaconą o możliwość wykorzystania referencyjnych wariantów decyzyjnych. Chcemy zbadać, jak ich użycie wpłynie na rozbieżności w ocenach różnych ekspertów oraz na ich wewnętrzną spójność. Dodatkowo planujemy opracować optymalny sposób wyboru takich wariantów.

Kolejnym celem naszych badań jest rozszerzenie metody porównywania parami o reprezentację wiedzy niepewnej przy użyciu *liczb rozmytych*. Taka postać pozwala ekspertom wyrażać swoje oceny w sposób mniej obciążający. Zamiast formułować jednoznaczne opinie, mogą wskazać najbardziej prawdopodobne rozwiązania oraz wykluczyć te, które ich zdaniem są błędne. Zbadamy, czy taka, zdaniem niektórych bardziej naturalna, postać wiedzy eksperckiej wpłynie na zmniejszenie rozbieżności i poprawę spójności ocen w metodzie porównywania parami z zastosowaniem wariantów referencyjnych.

Ze względu na szerokie zastosowanie technik opartych na porównywaniu parami oraz popularność takich metod jak *AHP* (*ang. Analytic Hierarchy Process*) nasze badania mogą znaleźć liczne praktyczne zastosowania. Liczymy, że przyczynią się do poprawy jakości decyzji w różnych dziedzinach, prowadząc do bardziej sprawiedliwych wyroków, rzetelnych ekspertyz oraz uczciwych i transparentnych procedur, takich jak przetargi publiczne.